

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

בס"ד, א' אב התשפ"ו

חולין ע"ו – טריפות ברגל הבהמה וצומת הגידים

שאלות:

1. הפרה של נועם שברה את הרגל, היא טריפה?

טריפות ברגל הבהמה

המשנה אומרת מספר דינים לגבי פציעות טריפה ברגלי הבהמה האחוריות, הרגל האחורית מורכבת משלוש עצמות, התחתונה היא הארכובה 'הנמכרת עם הראש', האמצעית שנקראת השוק והעליונה שנקראת גם קולית הירך: בהמשך נקרא להם ארכובה, שוק וקולית.

■ בהמה שנחתכו רגליה האחוריות מהארכובה ולמטה בעצם התחתונה – כשרה.

■ מהארכובה ולמעלה – הבהמה טריפה.

■ אם ניטל "צומת הגידים" (מקום חיבור הגידים שבתחתית השוק) – הבהמה טריפה.

■ המשנה מוסיפה שאם נשבר עצם במקום שלא מטריף את הבהמה, אז אם רוב עובי הבשר והיקפו סביב העצם קיים, זה כאילו שלם ושחיתת הבהמה תתיר גם את האיבר באכילה, אבל אם רוב הבשר נחתך, גם אם הבהמה לא טריפה, האיבר הזה נחשב מדולדל ואסור באכילה.

■ רב יהודה אמר בשם רב בשם רבי חייא: שה"ארכובה" שמתחתיה החיתוך כשר היא העצם התחתונה. לפי זה, חיתוך בכל מקום בשוק (למעלה מהעצם התחתונה) הופך את הבהמה לטריפה.

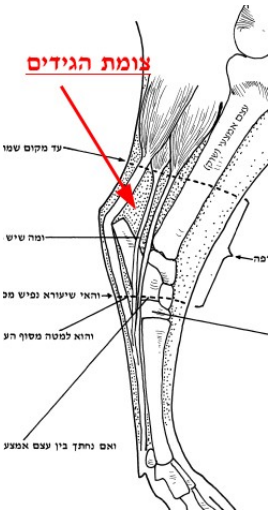
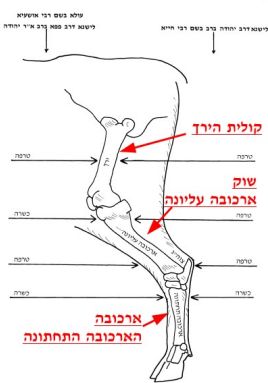
■ עולא אמר בשם רבי אושעיא: שה"ארכובה" במשנה היא השוק, שהמפרק העליון שלה ניכר ובוולט בגמל. ולפי זה, חיתוך בשוק עצמה מוגדר "למטה מהארכובה" והבהמה כשרה, ורק חיתוך בעצם הקולית העליונה מטריף.

■ עולא מקשה על רב יהודה: אם חיתוך בשוק הוא טריפה (לשיטתך), למה המשנה צריכה להוסיף את דין "צומת הגידים" שנמצא בתחתית השוק? ברור שהוא למעלה מהארכובה התחתונה! רב יהודה מנסה לתרץ אבל לא מצליח.

■ רב פפא למד אחרת את דברי רב יהודה בשם רב בשם רבי חייא: שהארכובה היא השוק. "למטה" פירושו בעצם התחתונה (שם כשרה), "למעלה" פירושו בקולית (שם טריפה), והמשנה הוסיפה שגם בשוק יש מקום שחיתוך עושה טריפה – בצומת הגידים.

○ הגמרא מקשה על רב פפא ועולא: איך ייתכן שחיתוך גבוה יותר בשוק כשר, ואילו חיתוך נמוך יותר בצומת הגידים טריפה? רב אשי משיב: ש"לא אומרים בטריפות זו דומה לזו". הטריפות נקבעת לפי החיות של הבהמה: חותכה מכאן וחיה, חותכה מכאן ומתה.

המשנה נאמרה במשנה זו שחיתוך כשרה וכן נעל שחיתוך כשרה...

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א
2. ארי רואה שאחד הגידים של הכבש חתוך באזור הברך, האם הכבש טריפה?

גבולות "צומת הגידים"

○ האמוראים נחלקו במיקום צומת הגידים:

- **רבה אמר בשם רב אשי:** "דאגרמא ולבר", כלומר, ממקום שהגידים נפרדים מהעצם של המפרק התחתון לכיוון מעלה הבשר, עד המקום שהם מתפצלים.
- **רבה בר רב הונא אמר בשם רב אשי:** "דאגרמא ולגיו", מקום אחיזת הגידים בעצם עצמה.
- **רבא בריה דרבה בר רב הונא אמר בשם רב אסי:** "דעילוי ערקומא", המקום שמעל עצם הערקום הקטנה וזה השיעור הכי גדול שכולל גם את כל הקודמים, כי זה מתחת לשוק.
- חכם שישב לפני **רבי אבא** אמר שמדובר באזור הערקום עצמו שזו אחת מאוסף עצמות קטנות בברך מעל הארכובה, **רבי אבא אמר** שהוא טועה, כי **רבי יהודה אמר** שמקום הצומת הוא במקום שבו הטבחים מתחילים לפתוח את העור והבשר לנקר את הגידים. שזה אותו השיעור הגדול של **רב אסי**.

○ הגמרא דנה מהו אורך צומת הגידים: לפי **שמואל**: מקום שהגידים מתחברים ונראים כגיד אחד ועד שהם מתחילים להתפצל ולהתפשט בבשר.

■ **אביי הסביר** שבשור: זה ארבע אצבעות.

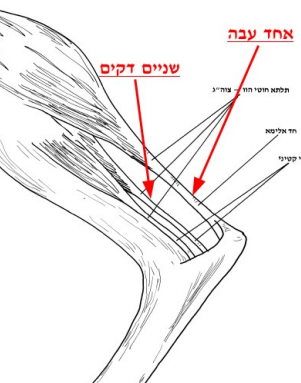
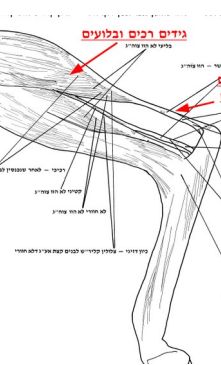
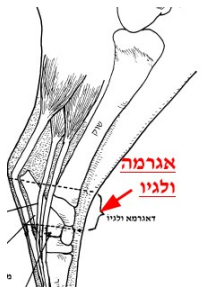
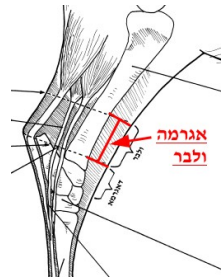
ובבהמה דקה: מודדים לפי תכונות הגידים – הגידים **הבולטים** לפני שנבלעים, הם חלק מהצומת, **הבלועים** בבשר לא; **הקשים** ("אשוני") הם חלק מהצומת, **הרכים** ("רכיכי") לא; **העבים** הם חלק מהצומת, **הדקים** לא; **הלבנים** הם חלק מהצומת, ושאנים לבנים לא. **מר בר רב אשי** מחמיר: כל שהם צלולים ("זיגי"), גם אם לא לבנים לגמרי, הם נחשבים כצומת הגידים.

3. בועז בודק בצומת הגידים של תרנגולת, כמה גידים צריכים להיות?

מניין הגידים שנחתכו ועושים טריפה

○ **בבהמה** (שלושה גידים):

- **אמימר אמר בשם רב זביד:** שבצומת הגידים של בהמה יש שלושה גידים – אחד עבה ושניים דקים. אם נחתך העבה שהוא "רוב בניין" שהוא יותר עבה משניהם, או שנחתכו השניים הדקים שהם רוב בניין – הבהמה טריפה.

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

- **מר בר רב אשי** מקל: שאם נחתך העבה, עדיין נשאר רוב המניין (השניים הדקים), ואם נחתכו הדקים, עדיין נשאר רוב הבניין (העבה), ולכן הבהמה כשרה.
- בעופות (שישה עשר גידים):

- בעוף יש שישה עשר גידים דקים. אם נחתך אפילו אחד מהם – העוף טריפה.
- הגמרא מביאה מעשה ברב אשי שבדק עוף ומצא בו רק חמישה עשר גידים. הוא הבחין שאחד הגידים עבה מהשאר, פיצל אותו בציפורניו ("נפציה") ומצא שאלו שני גידים שהיו דבוקים יחד.
- הגמרא מביאה שתי גרסאות בדברי רב ואיך הגיב שמואל:

- רב יהודה אמר בשם רב: שמספיק שייחתך רוב העובי של גיד אחד כדי להטריף.

שמואל חלק שאפילו אם נחתך אחד לגמרי זה כשר כי נשארו שניים שלא נחתכו ברובם וזה הרוב, ומשמע שאם אין שני גידים שלמים ברובם זה טריף.

והגמרא אומרת שזה חולק על שיטת רבנאי בשם שמואל שמקילה: שאפילו אם לא נשאר מכל אחד מהגידים אלא כחוט הסרבל (שליש) – הבהמה כשרה.

- הגמרא מביאה גירסה אחרת שרב אמר שצריך שיישאר רוב של כל גיד וגיד, בגירסה הזו שמואל הגיב שמאחר ויש שלושה גידים, לא צריך רוב בכל אחד מספיק שליש שביחד הם גיד שלם, והגרסה הזו מתאימה לגירסת רבנאי בשם שמואל.

4. לכבש של ישי נשברה הרגל, אבל לא רואים את זה מבחוץ האם הוא טריפה?

דין שבר בעצם הרגל

- רב ושמואל נחלקו בשבר ברגל:

- רב מחלק לגבי המיקום של השבר:

- למעלה מהארכובה: אם רוב הבשר והעור מכסים את השבר – הבהמה והרגל מותרות. אם לא – הבהמה טריפה, וגם הרגל אסורה.

- למטה מהארכובה: אם רוב הבשר מכסה – כשר. אם לא – הרגל אסורה באכילה (כאבר מדולדל), אבל הבהמה כשרה כי שבר למטה מהארכובה לא עושה טריפה.

- שמואל מקל וסובר: שגם למעלה מהארכובה, אם רוב הבשר לא מכסה את השבר – הרגל אסורה באכילה, אבל הבהמה תמיד כשרה, לדעתו הבהמה לא נעשית טריפה בשבר ברגל עד שהרגל תיחתך לגמרי, כי בשבר הגידים עדיין קיימים.

רב נחמן הקשה על שמואל איך ייתכן מצב שאבר ששבור למעלה, שחיי הבהמה תלויים בו, אם חותכים אותו והוא מוטל באשפה והבהמה מותרת?

והגמרא אומרת שמארץ ישראל שלחו שלוש פעמים, פעם הלכה כרב, ואח"כ כשמואל, ולבסוף נקבעה ההלכה כדעת רב והאבר גם מטמא כנבלה (ועל זה הקשה רב חסדא מבריתא), והגמרא מביאה בשם רבי זירא ששמואל חזר בו והסכים לפסק של רב.

- הברייתא אומרת שאם נשבר העצם ויצא החוצה, הוא מותר רק אם עור ובשר חופים את רובו.

האיורים במסכת חולין, לקוחים מהספר 'שיחת חולין' באישור הרב אמיתי בן דוד שליט"א

- **רב דימי** מביא שתי גרסאות בשם **רבי יוחנן**: רוב עוביו של השבר - החתך, או רוב היקפו של השבר. **רב פפא** מחמיר ופוסק שצריך את שני התנאים יחד: גם שרוב עובי השבר יהיה מכוסה, וגם שרוב היקף השבר יהיה מכוסה בבשר או בעור.

○ **עולא** אמר בשם **רבי יוחנן**: שעור או בשר (ללשון השניה חצי עור וחצי בשר) מצטרפים לכסות את רוב השבר.

- **רב נחמן** הקשה (ללשון השניה בדברי **עולא**) שאולי העור רק משלים כדברי הברייתא? **עולא** הוכיח ממעשה בגוזל רך ש**רבי יוחנן** הכשיר את שבר רגלו על ידי צירוף עור לבשר. **רב נחמן** אומר שלא ניתן להוכיח מגוזל רך כי עורו רך מאוד ונחשב כבשר עצמו, אבל בבהמה רגילה העור אולי לא מצטרף לבשר.

וכא ודימא מר עור מצטרף לבשר דהא עור ובשר קתני איך עור או בשר תנינן א"ר נא ז"ל ולימא מר עור מצטרף לבשר — לחומרה דליכא חציו עור וחציו בשר.

